

Оксана Терещук,

кандидат географічних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
(м. Луцьк)

Oksana Tereshchuk,

Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor,
Lesia Ukrainka Eastern European National University
(Lutsk)

Тетяна Лисюк,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
(м. Луцьк)

Tatiana Lysyuk,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Lesia Ukrainka Eastern European National University
(Lutsk)

УДК 378:379.85

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

TRAINING TECHNIQUES IN TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN TOURISM

У статті розкрито поняття «тренінг» як основа навчальної технології, що сприяє інтенсивності навчання, результат якого досягається завдяки активній роботі майбутніх фахівців у сфері туризму. Обґрунтовується необхідність упровадження в професійну підготовку студентів-туризмознавців комплексу тренінгових технологій як інноваційної форми навчання та засобу набуття чітко визначених умінь, навичок та компетенцій працівника індустрії туризму.

Ключові слова: тренінг, вхідний тренінг, навчальний тренінг, професійний тренінг, комплекс тренінгових технологій, професійна підготовка менеджерів туризму.

The article deals with the concept of «training» as the basis of educational technology that contributes to the intensity of training, the result is achieved owing to the future specialists in tourism. The necessity of introducing a training students turizmознавців training complex technologies as innovative form of education and means of acquiring well-defined skills and competencies employee travel industry.

Keywords: training, training input, training, vocational training, training complex technologies, training managers of tourism.

В статье раскрыто понятие «тренинг» как основа учебной технологии, способствует интенсивности обучения, результат которого достигается благодаря активной работе будущих специалистов в сфере туризма. Обосновывается необходимость внедрения в профессиональную подготовку студентов-туризмоведа комплекс тренинговых технологий как инновационной формы обучения и средства получения четко определенных умений, навыков и компетенций работника индустрии туризма.

Ключевые слова: тренинг, входящий тренинг, обучающий тренинг, профессиональный тренинг, комплекс тренинговых технологий, профессиональная подготовка менеджеров туризма.

Постановка проблеми. Сучасна ситуація на ринку праці вимагає використання нових технологій при підготовці випускників вищих навчальних закладів, які планують самореалізувати себе в сфері туризму. Майбутній фахівець повинен швидко адаптуватись на ринку праці, постійно підвищувати рівень професійної компетентності. Тому на сучасному етапі розвитку вищої школи актуальною є проблема створення системи навчання, яка б забезпечувала відповідний рівень мобільності спеціаліста. Це свідчить про доцільність упровадження тренінгу в навчальний процес вищих навчальних закладів при підготовці фахівців для туристичної галузі.

Поруч з тим у навчальній діяльності ВНЗ туристичного профілю існує низка проблем, які знижують ефективність практичної підготовки майбутніх менеджерів туризму, а саме:

- зміщення акценту на теоретичну складову підготовки, недосконалість навчальних планів (недостатня кількість часу на відпрацювання практичних навичок, проходження студентами практики тощо);
- недостатній рівень усвідомленості про існуючі професійні проблеми, що потребують практичних рішень;
- складнощі при пошуку виробничого майданчику для відпрацювання набутих студентами навичок, слабкі зв'язки з турпідприємствами;
- проблеми в забезпеченні підвищення кваліфікації викладачів спеціальних дисциплін;
- труднощі в адаптації студентів – майбутніх фахівців у туристичній діяльності та інше.

Одним із шляхів подолання цих недоліків є впровадження в навчальний процес тренінгових технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем професійної підготовки майбутніх спеціалістів у вищій школі приділяється значна увага. Актуальними є наступні аспекти: проблеми фахової підготовки у ВНЗ (А. М. Алексюк, Н. Є. Мойсеюк, Л.Л.Товажнявський); розробка та впровадження сучасних педагогічних технологій професійної підготовки (В. П. Беспалько, С. О. Сисоева); підготовка майбутніх спеціалістів у контексті особистісно-орієнтованої освіти (Г. О. Балл, В. В. Рибалка). Окремо слід виділити дослідження проблеми підготовки фахівців для сфери туризму (О. І. Зорін, Л. В. Кнодель, А. П. Конох, В. Т. Лозовецька, В. К. Федорченко), зокрема впровадження сучасних технологій навчання (П. М. Олійник, Л. І. Поважна, Н.А.Фоменко). Останнім часом у працях науковців значна увага приділяється впровадженню активних методів навчання у процес професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій (О. О. Вербицький, А. С. Нісімчук, І. М. Носаченко, О.С. Падалка), зокрема тренінгової підготовки (Л. І. Бондарева, Г. О. Ковальчук, О. В. Куклін, Т. Б. Поясок, О. І. Щербак).

Мета роботи – виявлення особливостей впровадження тренінгу в навчальний процес вищих навчальних закладів при підготовці кадрів для сфери туризму.

Виклад основного матеріалу та аналіз отриманих наукових результатів. У нашій країні з переходом на ринкову економіку кардинально змінилися вимоги до майбутніх фахівців усіх галузей промисловості. Значне місце посідають не тільки набуті знання, уміння та навички, але й інтуїція та швидка адаптація у професійному середовищі. Результатом освіти наразі є вміння майбутніх фахівців критично мислити, аналізувати, приймати відповідні рішення, тобто – формування самостійної творчої особистості, фахівця у певній галузі виробництва. Для того, щоб досягти вагомих результатів у процесі навчання, варто використовувати не тільки класичні методи (лекції та семінари), а також тренінгові заняття, які необхідні студентам для набуття належного професійного досвіду.

Застосування тренінгових технологій у процесі навчання дозволяє розглядати діяльність викладача та студента як рівноправних суб'єктів навчального процесу.

Тренінг (від англ. train, training – навчання, виховання, тренування, дресирування) – інтенсивна форма навчання, що поєднує короткі теоретичні семінари та практичне відпрацювання навичок за короткий проміжок часу (1-5 днів).

Існує багато тлумачень цього поняття. Окремі з них ми наводимо у таблиці 1.

Таблиця 1

Тлумачення поняття «тренінг» у наукових джерелах

Тлумачення поняття «тренінг»	Наукове джерело
Від англ. Training – як тренування, а також спеціальний режим, навчання, виховання, тренування тощо.	1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. І голов. Ред.. В. Т. Бусел.; з дод., допов. та CD. – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – С. 1472. 2. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К.: Голов. Ред.. УРЕ АН УРСР, 1974. – С. 685.3. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2007. – С.548.
Синтетична антропотехніка, «що поєднує в собі навчальну й ігрову діяльність, яка проходить в умовах моделювання різних ігрових ситуацій...»	Ситников А. П. Акмеологический тренинг: Теория. Методика. Психология / А. П. Ситников. – М.: Технол. шк. бизнеса, 1996. – С. 144.
Спеціальний вид заняття, переважно – у вищій школі (або ж у системі підвищення чи корекції кваліфікації працівників), який складається з ретельно дібраних, взаємодоповнюваних структурних компонентів	Осадченко І.І. Сутність та класифікація тренінгів як занять у вищій школі / І.І. Осадченко // Наук. Зап. Вінниц. держ. ун-ту ім. М. Коцюбинського: зб. наук. пр. Сер.: Педагогічка і психологія / ред. кол.: М.І.Сметанський (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. – Вип. 27. – С. 301 – 308.
Достатньо уніфікований процес, який спрямований на відпрацювання однотипних і передбачуваних схем поведінки засобами стандартних інструкцій та багаторазового повторення і тренування здобувачів.	Бондарева Л.І. Навчальний тренінг як засіб професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій в економічних університетах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Бондарева Любов Іванівна. – К.: 2007. – С. 115 – 116.

Виникнувши в США, на пострадянському просторі тренінги отримали розвиток із 1990-х рр. У даний час вони розглядаються як комплекс ефективних навчальних технологій, що дозволяють домогтися стійких навичок в учасників тренінгів у різних сферах діяльності. Тренінги тісно пов'язані з особистісними рисами та психічними

властивостями і установками людини, цілеспрямована зміна яких дає імпульс для вирішення людиною різних проблемних ситуацій.

На наш погляд, слушною є думка Т.Сулими: «Особливістю тренінгу є те, що його можна здійснювати як на лекційних, так і на практичних, семінарських та інших заняттях. Головним у цьому сенсі є спосіб, суть, що полягає не в «передаванні» викладачем певної суми правильних знань студенту, а в пошуку і «виробленню» ним власного знання, можливості бути творцем самого себе, своїх відносин з іншими людьми» [8].

Сьогодні тренінги є дієвим, визнаним у світі засобом підготовки працівників сфери туризму. Інтенсивні тренінги дають змогу за короткий час опанувати великий обсяг інформації та закріпити отримані знання й уміння на практиці.

За напрямом тренінги поділяються на три основні категорії:

- тренінги особистісного зростання (розвиток пам'яті та уваги, лідерських якостей, цілепокладання, стресостійкості та ін); головна їх мета – розкрити потенціал учасників тренінгу, зміцнити впевненість у своїх силах, мотивувати поведінкові стереотипи, націлити на нові досягнення;
- комунікативні тренінги (планування часу, розстановка пріоритетів при вирішенні задач, уміння вести переговори) розвивають індивідуальні ділові якості людини;
- спеціалізовані або професійні тренінги (маркетинг, менеджмент, логістика, мистецтво продаж та інше) сприяють удосконаленню та розвитку професійної діяльності [2].

По націленості на певний результат розрізняють діагностичні, технологічні, навчальні, розвиваючі та стимулюючі тренінги; за формою вони бувають відкриті і закриті (корпоративні). Формат відкритого тренінгу дає можливість обміну досвідом персоналу різних компаній і ринків, придбання нових ідей та корисних контактів. Він найкращий для навчання профільних фахівців – фінансових менеджерів, маркетологів, логістів, представників творчих професій у бізнесі (менеджерів з реклами, PR-менеджерів, фахівців з просування), а також для вищого керівництва компаній. Корпоративні тренінги організуються в межах однієї компанії або групи компаній. Їх особливістю є конкретність обговорюваних проблем з урахуванням цілей і завдань підприємства і його корпоративних стандартів. Важлива роль відводиться також командотворчим технологіям [5]. За географією учасників тренінги бувають локальні, регіональні, національні, міжнародні. За рівнем менеджменту вони розраховані на лінійний персонал, середній менеджмент, топ-менеджмент і власників бізнесу.

В Україні на кінець 2014 року за даними порталу Jobs.ua нараховується понад 605 тренінгових компаній. Вони розподіляються по території України вкрай нерівномірно: переважна більшість компаній розташовується в Києві-365, у Дніпропетровську-71; у Харкові-43; у Львові-35; у Донецьку-10; у Запоріжжі-9; у Кривому Розі, Рівному, Полтаві – по 8; у Сумах, Маріуполі, Луганську, Миколаєві-по2; у Херсоні, Чернівцях, Луцьку, Кременчуку, Тернополі, Житомирі-по1. У розміщенні консалтингових фірм простежується певний зв'язок з рівнем соціально-економічного розвитку регіону та його науковим і освітнім потенціалом.

За даними тренінгового порталу в Україні діє більше 4 десятків тренінгових компаній, які спеціалізуються у сфері туризму. Більшість із них розташовується в Києві – ТОВ «Агенство тренінгів та консультацій» («Атіка»), Тренінговий центр «Tourism&Profi», Тренінгово-консалтинговий центр Інституту туризму Федерації Профспілок України, компанія «TRAVEL SCHOOL», Школа ресторанного та готельного менеджменту «Профі». Разом з тим, починаючи з 2005 р. спостерігається поява навчальних і тренінгових компаній в інших великих містах і туристсько-рекреаційних центрах України. Зовнішні тренінгові центри мають окремі туроператори і великі готелі (туроператор «Глобальні Системи Подорожей» та інші).

Тематика тренінгів для сфери туризму відображає актуальні напрямки технології та організації туристичного обслуговування і вирішення проблем управління якістю туристичного продукту та зростання його конкурентоспроможності. Протягом тривалого періоду зберігають популярність тренінги з продажів, ведення переговорів, взаємин з клієнтами, тренінги з тайм-менеджменту та командоутворення. У портфелі замовлень тренінгових компаній завжди присутні тренінги з ІТ-технологій (особливо за підтримки власного web-сайту), з особистої ефективності керівника туристичної фірми, оптимізації структури компанії і основних бізнес-процесів.

У ході дослідження прослідковується закономірність до зростання динаміки попиту на тренінги в сфері туризму у 2013-2014 рр. (особистий тайм-менеджмент, стрес-менеджмент; типи програм лояльності у туристичній фірмі: бонусні, дисконти; управління в готелі тощо).

Проаналізувавши основні завдання тренінгів, на нашу думку, зазначена тематика знайде своє відображення при вивченні туристичних дисциплін: «Міжнародний туризм», «Туроперейтинг», «Інноваційні технології в туризмі», «Організація виставкової діяльності» та ін.

У процесі викладання зазначених дисциплін, проводячи різні тренінги, виокремлюємо їхні основні складові:

- вступна частина: відкриття тренінгу, вступне слово викладача, прийняття правил роботи, формування очікувань;
- основна частина: визначення рівня інформованості та актуалізація проблеми, надання інформації, надбання практичних навичок;
- заключна частина: підведення підсумків.

Нами обґрунтовані доцільності використання тренінгів для підвищення рівня практичної складової в професійній підготовці як ефективного навчального засобу в умовах запровадження на практиці.

Наведемо зразки комплексу тренінгових технологій у дисциплінах туристичного спрямування.

Зразки тренінгу до дисципліни «Туроперейтинг» представлено у Таблиці 2.

Таблиця 2

Комплексний тренінг до дисципліни «Туроперейтинг»

Курс	Назва заходу	Мета заходу	Тривалість заходу, год.
4	Вступна частина тренінгу: «Розробка туристичного продукту»	Передбачає оволодіння студентами підприємницьким мисленням та діями; формування навичок розробки комплексу заходів з підготовки до розробки туристичного продукту, який буде конкурентним на туристичному ринку певного регіону. На даному етапі студенти повинні провести маркетингове дослідження туристичного ринку та турпродукту, повний розрахунок туру.	2
	Основна частина тренінгу: «Просування на ринок нового туристичного продукту»	Передбачає опанування студентами механізму відпрацювання практичних навичок щодо організації туру. За допомогою використання інформаційних технологій розробити стратегію просування на різних рівнях.	4
	Заклучна частина тренінгу: «Реалізація нового туристичного продукту»	Відпрацювання методики розрахунку економічної ефективності від реалізації нового туристичного продукту. Аналізуються витрати на розробку та просування тур продукту.	4

Приклад тренінгових технологій до дисципліни «Організація виставкової діяльності» представлено у Таблиці 3.

Таблиця 3

Комплексний тренінг до дисципліни «Організація виставкової діяльності»

Курс	Назва заходу	Мета заходу	Тривалість заходу, год.
4	Попередній навчальний тренінг: «Економічні інтереси суб'єктів виставкової діяльності»	Передбачає оволодіння студентами підприємницьким мисленням та діями; формування навичок розробки комплексу заходів з підготовки та проведення виставкового заходу, що узгоджуються між організатором та експонентами, а саме: маркетингове дослідження, планування виставкового заходу, облік витрат на проведення виставки, контроль та аналіз виставкового заходу.	2
	Поточний навчальний тренінг: «Організація виставкової діяльності»	Передбачає опанування студентами механізму відпрацювання практичних навичок щодо організації виставкової діяльності. За допомогою використання інформаційної бази виставкового центру пропонуються способи організації виставкової діяльності на рівні виставкового центру.	4
	Підсумковий навчальний тренінг: «Ефект у експонентів від участі у виставках»	Відпрацювання методики розрахунку економічної ефективності від участі у виставкових заходах для експонентів. Аналізуються вигоди від проведення виставкових заходів.	4

Ми також проводимо виїзні семінари зі студентами на щорічні туристичні виставки, де приймаємо активну участь у тренінгах. Найбільш популярними серед студентів користуються такі семінари-тренінги:

1. Семінар компанії CORAL TRAVEL «Вибір успішних агенств». Франчайзинг «Мережа турагенств Coral Travel».
2. Семінар компанії «МІЖНАРОДНІ АВІАЛІНІЇ УКРАЇНИ».
3. Семінар Луцького центру туристичної інформації і послуг: презентація «Туристичний альянс міста Луцька».
4. Семінар компанії CORAL TRAVEL «ГРЕЦІЯ від Coral Travel: о.КРИТ і о.ПОДОС». Ексклюзивні і гарантовані готелі, поновлення в готелях, фірмова концепція Sun Family Club. Готелі мережі Mitsi.
5. Міжнародна конференція «MICE 2015: діловий туризм – Україна». Організатори: ITE, «Прем'єр Експо», Асоціація ділового туризму України.
6. Конференція «Стратегії розвитку внутрішнього туризму: європейський досвід та українські перспективи». Організатори: Центр розвитку туризму України, Асоціація журналістів «Туристичний прес-клуб України», «Прем'єр Експо».

7. Презентація міжрегіонального проекту «Відпочивай в Україні. Одеса-Львів». Нові можливості та туристичні програми двох найбільш привабливих туристичних центрів України від провідних туроператорів в'їзного та внутрішнього туризму Одеси та Львова. Презентації: «Одеса в подарунок», «Львів романтичний», «Чорне море-море задоволення», «Перлина Карпат», «Стародавні міста і фортеці Львівської та Одеської областей».

Основні теми, що представлені на семінарах-тренінгах Uitt допоможуть студентам одержати інформацію про країни світу (історія, географія, політична організація, культура, мови). Ознайомитись з презентацією основних історико-архітектурних пам'яток; формальностями (візові, митні, питання охорони здоров'я); туристичною індустрією.

Результати такої практики показали, що динаміка обміну інформацією на семінарах-тренінгах між працівниками індустрії туризму та студентами підвищує інтерес вибраної ними спеціальності, а також удосконалює практичні навички майбутніх фахівців сфери туризму.

На нашу думку, вищі навчальні заклади, що спеціалізуються на туристській освіті, обов'язково мають співпрацювати з туроператорами, готельно-ресторанними комплексами, туристичними фірмами. Вони повинні залучати студентів на проведення тренінгів з метою формування практичних умінь та навичок для перспективного їх застосування на ринку туристичних послуг України та світу.

За таких умов студенти-туризмознавці зможуть показати свої уміння в спілкуванні з клієнтами і продавати тури до різних місць туристичного призначення.

Висновки. Застосування тренінгових технологій під час вивчення студентами туристичних дисциплін дає змогу активізувати їх ставлення до набуття знань, умінь і навичок за короткий час.

Тренінгові технології передбачають виконання професійних дій студентами-туризмознавцями з самостійного вирішення типових та нестандартних фахових проблем.

Тренінги сприяють інтенсивності навчання, так як знання під час їх проведення не подаються у готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності та співпраці майбутніх спеціалістів з туризму.

Головною проблемою проведення тренінгів для фахівців туристичної галузі є відсутність системного підходу до тренінгової діяльності. Розробка і реалізація спеціальних тренінгових програм є необхідною умовою для їх розвитку на сучасному етапі.

1. Акімова Е. Тренер-кадровик: примха роботодавця чи веління часу?: [Електронний ресурс] / Е. Акімова. – Режим доступу: http://www.b17.ru/article/bitj_ili_ne_bitj_treneru-kadroviku
2. Богуславська О. Як не загубитися у розмаїтті тренінгових програм: [Електронний ресурс]: 1 ч. / О. Богуславська. – Режим доступу: <http://www.b17.ru/article/2704/>
3. Лозійчук Н. Ринок тренінгів в новому сезоні: якість проти ціни? / М. Лозійчук // Я – перший. – 2009. – Вересень.
4. Опивалова О.В. Хто і як тренується на тренінгах: [Електронний ресурс] / А.В. Опивалова // Студія бізнесу. – Режим доступу: <http://www.trn.ua/articles/217/>.
5. Патлах І.М. Корпоративні тренінги як інструмент підвищення професійного рівня і розвитку персоналу: [Електронний ресурс] / І.М. Патлах. – Режим доступу: <http://www.b17.ru/article/3056/>.
6. Пожидаєв В.Ю. Виклики, які кидає сьогоднішній день тренінговому ринку: [Електронний ресурс] / В.Ю. Пожидаєв // Компас. – Режим доступу: <http://www.trn.ua/articles/3090/>.
7. Сулима Т. С. Психолого-педагогічні умови підготовки компетентного педагога професійного навчання у світі Болонських домовленостей / Т. С. Сулима // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. пр. – Кривий Ріг: КДПУ, 2010. – Вип. 30. – С. 464 – 469
8. Тренінгове навчання персоналу дає конкурентну перевагу: [Електронний ресурс] / Національний бізнес-центр. – Режим доступу: <http://www.trn.ua/articles/4329/>.
9. Тренінговий портал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trn.ua/>